

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PLANUOJAMOS ŪKINĖS VEIKLOS POVEIKIO APLINKAI
VERTINIMO ĮSTATYMO NR. I-1495 2, 5, 6, 7, 8 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO NR. I-1034 5
IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

2023 m. balandžio 1 d. įsigalios Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymu Nr. XIV-1268 nauja redakcija išdėstyta Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (toliau – naujos redakcijos VSI), įtvirtinantis naują vietos savivaldos modelį. Savivaldybės – administracinio vieneto – įgaliojimai įgyvendinami per savivaldybės institucijas: atstovaujamąją instituciją – savivaldybės tarybą, vykdomąją instituciją – savivaldybės merą, savivaldybės vadovą (naujos redakcijos VSI 3 straipsnio 3, 10 dalys). Savivaldybės institucijų įgaliojimai, nustatomi konkrečias visuomeninių santykių sritis reglamentuojančiais teisės aktais, turi būti suderinti su Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytais savivaldybės institucijų įgaliojimais, teisinis reguliavimas turi būti aiškus ir sistemiškas. Priešingu atveju, funkciją įstatymu gali būti pavesta atlikti subjektui, pagal Vietos savivaldos įstatymą neturinčiam įgaliojimų šią funkciją atlikti.

Siekiant užtikrinti teisėkūros sistemiškumo principo įgyvendinimą, tikslinamos Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymo, kuriuose nustatomos savivaldybių institucijų funkcijos, nuostatos.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Aplinkos ministerija.

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas – Vitalijus Auglys, tel. +370 686 46087, el. p. vitalijus.auglys@am.lt) vyresnioji patarėja Beata Vilimaitė Šilobritienė (tel. +370 645 89487, el. p. beata.silobritiene@am.lt), patarėjas Tomas Želvys (tel. +370 696 74940, el. p. tomas.zelvys@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas (toliau – PAV įstatymas).

PAV įstatymo 2 straipsnio 11 dalyje pateiktoje poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) subjekto apibrėžtyje nurodoma, kad PAV subjektu yra „valstybės institucija ar savivaldybės vykdomoji institucija, nagrinėjanti ir vertinanti PAV dokumentus, pagal kompetenciją teikianti išvadas ir dalyvaujanti planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo procese.“ PAV įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunkčiu nustatyta, kad PAV subjektu yra savivaldybės, kurios teritorijoje planuojama ūkinė veikla, vykdomoji institucija, o 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto h papunkčiu nustatyta, kad PAV gali būti 2 punkto a papunktyje nenurodyta (-os) savivaldybės (-ių) vykdomoji (-osios) institucija (-os), įtraukta (-os) į PAV procesą, jeigu atsakingoji institucija PAV dokumentų nagrinėjimo metu, atsižvelgdama į planuojamos ūkinės veiklos pobūdį, mastą, vietos ir aplinkos ypatumus, aplinkos ministro nustatyta tvarka pakviečia jas dalyvauti PAV procese. PAV įstatymo 6 straipsnio 5 dalies 5 punkte apibrėžiama savivaldybės vykdomosios institucijos, kaip PAV subjekto, kompetencija. PAV įstatymo 8 straipsnio 6 dalyje ir 11 straipsnio 6 dalyje nurodytas terminas, per kurį savivaldybės taryba gali priimti neigiamą motyvuotą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, skaičiuojamas nuo atitinkamo PAV dokumento gavimo savivaldybės vykdomojoje institucijoje dienos.

Vadovaujantis PAV įstatymo 7 straipsnio 4 dalimi PAV subjektai per 10 darbo dienų nuo planuojamos ūkinės veiklos atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo (toliau – atranka) informacijos gavimo dienos teikia pasiūlymus dėl atrankos informacijos ir (ar) planuojamos ūkinės veiklos PAV atsakingajai institucijai. Vadovaujantis PAV įstatymo 8 straipsnio 5 dalimi, PAV subjektai nagrinėja PAV programą, įvertina joje pateiktą informaciją ir per 10 darbo dienų nuo jos gavimo dienos pateikia motyvuotas išvadas poveikio aplinkai vertinimo dokumentų rengėjui. Vadovaujantis PAV įstatymo 11 straipsnio 5 dalimi PAV subjektai nagrinėja PAV ataskaitą, įvertina ataskaitą, suinteresuotos visuomenės pasiūlymus ir suinteresuotos visuomenės pasiūlymų įvertinimą ir per 15 arba 20 darbo dienų teikia PAV dokumentų rengėjui motyvuotas išvadas dėl ataskaitos ir planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai arba pastabas ir pasiūlymus.

Žemės gelmių įstatymas.

Žemės gelmių įstatymo 5 straipsnis nustato savivaldybės vykdomosios institucijos kompetencija žemės gelmių naudojimo ir apsaugos srityje. Išskirtos dvi funkcijos – išduoda planavimo sąlygas žemės gelmių naudojimo plano rengimu ir teikia išvadas paraiškoms dėl gėlo požeminio vandens gavybos gręžinio projektavimo. Pagal galiojantį reguliavimą šias funkcijas vykdo savivaldybės administracija.

Žemės gelmių įstatymo 11 straipsnis nustato žemės gelmių tyrimų registravimo ir vykdymo terminus. 11 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad savivaldybės vykdomoji institucija (pagal galiojantį teisinį reglamentavimą savivaldybės administracija) turi gauti leidimo turėtojo pranešimą prieš pradėdant angliavandenilių išteklių tiesioginį žemės gelmių tyrimą, ne vėliau kaip prieš 15 kalendorinių dienų iki tyrimų pradžios.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas.

Nuo š. m. balandžio 1 d. keičiasi vietos savivaldos modelis ir meras tampa savivaldybės vykdomąja institucija ir pagal galiojančias PAV įstatymo nuostatas – PAV subjektu. Vadovaujantis statistine informacija, per metus atliekama apie 300 atrankų ir apie 20 PAV, t. y. PAV įstatyme nustatytais terminais meras, kaip savivaldybės vykdomoji institucija turėtų teikti pasiūlymus ar išvadas dėl kelių šimtų dokumentų per metus. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad PAV subjektas nepriima sprendimų, bet pagal kompetenciją teikia pasiūlymus atrankos metu ir išvadas PAV metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo (redakcija įsigaliosianti nuo 2023-04-01) 27 straipsnio 2 dalies 5 punktu, meras „pasirašo savivaldybės tarybos sprendimus ir posėdžių, kuriems pirmininkavo, protokolus“, o vadovaujantis PAV įstatymo 8 straipsnio 6 dalimi ir 11 straipsnio 6 dalimi savivaldybės taryba gali priimti neigiamą motyvuotą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, t. y. palikus nuostatas, kad PAV subjektu yra meras, susidarytų situacijos, kai meras pasirašytų tiek išvadas dėl PAV kaip PAV subjektas, tiek tarybos sprendimą, kaip asmuo Vietos savivaldos įstatymu įgaliotas pasirašyti savivaldybės tarybos sprendimus.

Siekiant sudaryti galimybes tinkamai paskirstyti funkcijas ir atsakomybę, siūloma keisti PAV įstatymą, nustatant, kad PAV subjekto funkcijas atliks savivaldybės meras arba jo įgaliotas savivaldybės administracijos direktorius. Tuo tikslu siūloma keisti PAV įstatymo 1 straipsnio 11 dalį, 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto a ir h papunkčius, 6 straipsnio 5 dalies 5 punktą. Suderinant nuostatas, siūloma patikslinti PAV įstatymo 8 straipsnio 6 dalies ir 11 straipsnio 6 dalies nuostatas, nustatant kad terminas, per kurį savivaldybės taryba gali priimti neigiamą motyvuotą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos galimybių, skaičiuojamas nuo atitinkamo PAV dokumento gavimo savivaldybės administracijoje dienos.

Be to, siūloma keisti PAV įstatymo 7 straipsnio 4 dalį, išbraukiant iš paskutinio sakinio PAV subjektus. 2022 m. rudenį, Lietuvos Respublikos Seime svarstant PAV įstatymo pakeitimą, atsižvelgiant į Specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvadą¹, buvo priimtas sprendimas² atsisakyti „automatinio pritarimo“, nustatant, kad atsakingoji institucija priima atrankos išvadą ar sprendimą dėl poveikio aplinkai vertinimo tik gavus visų PAV subjektų išvadas. Atsižvelgiant į šį sprendimą buvo pataisyta 7 straipsnio 5 dalis, nustatant, kad terminas, per kurį atsakingoji institucija priima atrankos išvadą skaičiuojamas nuo PAV subjektų pasiūlymų gavimo dienos, tačiau 7 straipsnio 4 dalyje liko nuostata, kad per nustatytą terminą nepateikus pasiūlymų dėl atrankos informacijos ir (ar) planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo atsakingajai institucijai, laikoma, kad poveikio aplinkai vertinimo subjektai pasiūlymų dėl atrankos informacijos ir (ar) planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo neturi. Dėl šio 7 straipsnio 4 ir 5 dalies nuostatų nesuderinamumo nėra aišku, kokiais terminais atsakingoji institucija priima atrankos išvadą. Siūloma palikti dalį nuostatos, kad jeigu visuomenė per nustatytą terminą nepateikia pasiūlymų, laikoma, kad ji jų neturi, kadangi visuomenė neturi prievolės jų pateikti.

Žemės gelmių įstatymas.

Nuo š. m. balandžio 1 d. keičiasi vietos savivaldos modelis ir meras tampa savivaldybės vykdomąja institucija ir pagal galiojančias. Siekiant sudaryti galimybes tinkamai paskirstyti funkcijas ir atsakomybę, siūloma keisti Žemės gelmių įstatymo 5 straipsnį ir 11 straipsnio 3 dalį nustatant, kad planavimo sąlygas žemės gelmių naudojimo plano rengimui ir išvadas paraiškoms dėl gėlo požeminio vandens gavybos gręžinio išduos savivaldybės meras arba jo įgaliotas savivaldybės administracijos direktorius.

Laukiami teigiami rezultatai. Suderintos Vietos savivaldos ir specialiųjų įstatymų nuostatos, tinkamai paskirstytos funkcijos ir atsakomybė tarp savivaldybių institucijų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, bus suderintos Vietos savivaldos ir kitų įstatymų nuostatos, tinkamai paskirstytos funkcijos ir atsakomybė.

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

Numatomas teigiamas poveikis verslo sąlygoms nustatant suderintą reglamentavimą.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

¹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/75476d01486711edb7269d52b4d4fd38?jfwid=nb20pm366>

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/749be25061a311ed9df7cab9fe34d2f?jfwid=nb20pm3jq>

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projektuose nenustatomos naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nėra, tikslinama vienos sąvokos apibrėžtis Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo Nr. I-1495 2, 5, 6, 7, 8 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte suderinta su Valstybine lietuvių kalbos komisija Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymų projektams įgyvendinti naujų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymams įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.